

PŘEDMLUVA

Nevýdělečné organizace plní ve společnosti každého vyspělého a moderního státu významnou úlohu. Jsou především poskytovateli širokého spektra kolektivních statků a služeb, jež nezajišťuje v dostatečné míře stát a jeho organizace, resp. určité skupiny obyvatel si je nedokáží zajistit sami prostřednictvím tržní nabídky. Jsou rovněž významným ekonomickým subjektem v rámci národního hospodářství. Existují jich zde desítky tisíc. V neposlední řadě jsou indikátorem rozvinutosti občanské společnosti, někdy též hybatelem veřejného mínění a iniciátorem celospolečenských změn. Jejich existence je ve velké míře spojena s pojmy „veřejný zájem“ či „veřejná prospěšnost“. Tedy plněním svých funkcí a činností přispívají k celospolečenskému blahobytu celé společnosti, nebo alespoň významné skupiny obyvatel.

I přesto, že existence a činnosti nevýdělečných organizací bezesporu přináší pozitivní efekty, čelí tyto organizace ve skutečnosti mnoha problémům. Prvním z problémů je jejich nejasné ukotvení v právním řádu (coby neziskových, resp. nevýdělečných organizací). Z toho vyplývá mnohoznačnost v označování těchto organizací a mnoho mylných domněnek a zavádějících představ. Další problémy vyplývají z velké nepřehlednosti celého neziskového sektoru. Míra diferenciacce mezi jednotlivými organizacemi, jejich právními formami, způsoby fungování, rozhodování atd. je velká. Při realizaci právního jednání mezi různými subjekty to může vzbuzovat jistou míru právní nejistoty.

Řešení alespoň některých popsaných problémů je v právním řádu již realizováno nebo se v brzké době plánuje realizovat. Velkou změnou, která se v budoucnu jistě pozitivně projeví, je nové právní ukotvení všech nevýdělečných organizací. V souvislosti přijetím nového občanského zákoníku a dalších právních předpisů byly rekodifikovány i obecné právní principy týkající se i těchto organizací. Téměř všechny organizace jsou nyní definovány NOZ. Vznikly nové právní formy, některé právní úpravy zanikly. NOZ upravuje právní poměry v mnoha právních formách daleko detailněji, než tomu bylo za původní právní úpravy. Dává však taky dispoziční právo samotným zakladatelům nevýdělečných organizací, aby sami stanovili poměry ve vnitřním právu své organizace.

Spolu s právními změnami dochází ke vzniku řady nejasností a právních otázek. K jejich řešení je zapotřebí využít standardní vědecké metody a postupy, které jsou využívány v oblasti právní vědy. Jde o komparativní a historickou metodu. Vzhledem k tomu, že NOZ je inspirován Obecným zákoníkem občanským (ABGB), který na území českých zemí platil do konce roku 1950, je i pro oblast zejména

spolkového práva využitelná judikatura prvorepublikových soudů. Stejně tak autoři čerpají z bohaté rozhodovací praxe soudů po roce 1990, ať už v oblasti spolkového či nadačního práva, tak i práva obchodních společností, neboť úprava spolkového práva je zjevně inspirována zejména právní úpravou družstva. Autoři dále používají metodu analýzy a normativní metodu, kterou se snaží nalézt odpovědi na některé, ať už problematické, či dosud praxí nepoznané a neřešené instituty. Na základě těchto metod jsou v této vědecké monografii publikovány závěry vedoucí k řešení mnoha právních otázek nevýdělečných organizací. Zároveň se však autoři snažili dosáhnout zpracováním této publikace maximální přehlednosti a čtenářského komfortu.

Další oblastí, která je specifická pro nevýdělečné organizace, je oblast finančního práva, tedy konkrétně úprava jejich daní a poplatků. I tato oblast prošla velmi výraznými změnami, mnoho novel změnilo dosavadní právní stav s účinností od 1. ledna 2014. Vzhledem k velké diferenciaci činností nevýdělečných organizací a velmi častým novelizacím předmětné právní úpravy se tato stává v praxi obtížně aplikovatelnou. Tato monografie se pokouší přispět do značně rozsáhlé a dialektické diskuse ohledně aplikace právní úpravy daní nevýdělečných organizací. Bylo využito analýzy mnoha právních textů, judikátů a výsledků srovnávacích studií, výsledků vyplývajících z praktické aplikace a právní analýzy, aby mohl vzniknout text postihující maximální rozsah témat.

V neposlední řadě je třeba zmínit právní prostředí upravující vedení účetnictví nevýdělečných organizací. Právní rozbor naznačuje, že pro vybrané nevýdělečné organizace jde o poměrně stabilní právní oblast, pro vybrané druhy jako jsou například spolky, jde o oblast s poměrně zastaralou právní úpravou (konkrétně např. v případě jednoduchého účetnictví). V textu autoři pracují i s tezemi připravované právní úpravy ZÚ a znovuoobnovení jednoduchého účetnictví. Právní rozbor poskytuje komplexní přehled o pravidlech, která upravují vedení obou zmíněných soustav účetnictví. Autoři přitom vycházejí i z podpůrné legislativy, harmonizačních předpisů a širokého rozsahu poznatků z praxe.

Přidanou hodnotou této monografie je komplexní pohled na problematiku nevýdělečných organizací, právní úpravu jejich postavení a vnitřního práva, která vyplývá ze současně účinných právních předpisů. Jednotlivé kapitoly představují ucelený soubor poznatků o dané problematice, včetně retrospektivních pohledů, právní analýzy a návrhu na možná řešení aplikovatelná v praxi.

Tato monografie vznikla i v rámci vědecko-výzkumné spolupráce Fakulty ekonomicko-správní Univerzity Pardubice a Ekonomické fakulty Univerzity Mateje Bela v Banské Bystrici. V publikaci autoři zúročili výsledky mnoho let trvající a úspěšné spolupráce v oblasti neziskového sektoru, nevýdělečných organizací, jejich právních a daňových aspektů.

Autoři děkují za podporu a mnohaletou úspěšnou spolupráci prof. Ing. Heleně Kuvíkové, PhD. z Ekonomické fakulty Univerzity Mateje Bela v Banské Bystrici a také za její poznámky a doporučení vyplývající z recenzního posudku na tuto monografii, které přispěly k jejímu zkvalitnění.

Autoři si přejí, aby tato monografie přispěla k ujednocení právního pohledu na postavení nevýdělečných organizací, jejich činnosti a plnění vybraných povinností v oblasti daní a účetnictví.

autoři

V Pardubicích dne 26. ledna 2015 a 1. září 2016